

Διδάσκουσα Μιχαέλα
Αντωνίου
Α΄ εξάμηνο

Εισαγωγή στην τέχνη του θεάτρου

Ερωτήματα

- ▶ Τι είναι θέατρο;
- ▶ Για ποιο λόγο βλέπουμε θέατρο;
- ▶ Για ποιο θέατρο θα μιλήσουμε;

θέατρο

(από αρχ. θέα - θεώμαι - θέατρον)

- ▶ την τέχνη του θεάτρου, δηλαδή της θεατρικής παράστασης, το ότι ακολουθώντας ορισμένες συμβάσεις (ανα)παριστάνεται μπροστά σε κοινό μια σειρά γεγονότων (δραματοποιημένη υπόθεση) από ανθρώπους (ηθοποιούς) που μιλούν και δρουν (από εκεί και οι εκφράσεις «παίζω θέατρο», «γίνομαι θέατρο», «βγαίνω στο θέατρο», «είμαι στο θέατρο» κ.λπ.)
- ▶ το λογοτεχνικό είδος «δράμα» (ο Παλαμάς έγραψε και θέατρο)
- ▶ το δραματικό έργο ενός συγγραφέα (θέατρο του Σαίξπηρ)
- ▶ το κτίριο όπου δίνονται οι παραστάσεις
- ▶ ο θεσμός, οργανισμός ή η επιχείρηση (κρατικό θέατρο)
- ▶ το σύνολο των θεατών («όλο το θέατρο χειροκρότησε την παράσταση»)
- ▶ ο κόσμος που ασχολείται με το θέατρο, το επάγγελμα («το θέατρο πενθεί για την απώλεια του τάδε»)
- ▶ υφολογικά ρεύματα και κινήματα του θεάτρου (μοντέρνο θέατρο, λαϊκό, πρωτοποριακό, θέατρο σκιών κ.λπ.)
- ▶ το επίκεντρο σημαντικών γεγονότων (θέατρο του πολέμου)

Σε σύγκριση με τις ξένες γλώσσες παρατηρείται στα ελληνικά μια σημαντική επικάλυψη με την έννοια «δράμα» που έχει σχεδόν αντικατασταθεί από το «θέατρο» (θεατρικό έργο).

δράμα

(από το δρα, που ήδη στην αρχαιότητα δήλωνε τη σκηνική πράξη και το περιεχόμενο της, το δρώμενο.
Δράμα σήμαινε τραγωδία, θλιβερό γεγονός)

- ▶ το λογοτεχνικό είδος σε διαλογική μορφή που χρησιμοποιεί τον επί σκηνής ομιλούμενο προφορικό λόγο
- ▶ στην αρχαιότητα το έμμετρο θεατρικό έργο βασισμένο σε διάλογο, στη μουσική και στην όρχηση
- ▶ τα δραματικά είδη της τραγωδίας, της κωμωδίας και του βουκολικού δράματος (σατυρικού δράματος στην αρχαιότητα) καθώς και τις ειδολογικές υποδιαιρέσεις τους
- ▶ το κάθε θεατρικό έργο βασισμένο στον διάλογο (ερωτικό δράμα, θρησκευτικό, δακρύβρεχτο)
- ▶ κάθε έργο με έντονες συγκινήσεις, βίαιο ή θλιβερό περιεχόμενο
- ▶ κάθε τραγικό, θλιβερό γεγονός, η δυστυχία («το προσωπικό του δράμα», «οικογενειακό δράμα»)
- ▶ ως επίρρημα εκδήλωσης της αποδοκιμασίας («δράμα η κατάσταση», «ας τα, δράμα!»)

Τα είδη της τέχνης

- ▶ Λογοτεχνία (ποίηση, πεζογραφία, μυθιστόρημα, νουβέλα). Στηρίζεται στην ανάγνωση.
- ▶ Εικαστικές τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική, φωτογραφία). Στηρίζεται στην οπτική επαφή με το αντικείμενο.
- ▶ Παραστατικές τέχνες (θέατρο, χορός, όπερα, μουσική). Εκτείνονται στο χρόνο.

Για ποιο λόγο το θέατρο εκτείνεται στον χρόνο

- ▶ Επειδή εγκαθίσταται μια τριπλή διαδικασία:
- ▶ Κάποιος δημιουργεί (δημιουργός),
- ▶ Κάποιος στη συνέχεια εκτελεί (εκτελεστής)
- ▶ Κάποιος που προσλαμβάνει (ακροατής, θεατής).

Η επιστήμη του θεάτρου πρέπει να ξεκινήσει από τα φαινόμενα

- ▶ Η θεατρική τέχνη είναι σύνθετη και πολύμορφη
- ▶ Πραγματοποιείται σε συγκεκριμένο χωροχρόνο
- ▶ Είναι κοινωνικό γεγονός
- ▶ Αλλά φευγαλέο
- ▶ Ο θεατρολόγος πρέπει να είναι ενεργός θεατής

Οι θεατρικές σπουδές εκκίνησαν

- ▶ Κλασική Φιλολογία της Βικτωριανής εποχής
 - ▶ Κατανοεί ότι οι αρχαίες τραγωδίες γράφτηκαν για ένα συγκεκριμένο τύπο σκηνής
 - ▶ Συσχέτιση δραματικής μορφής και σκηνικού χώρου
 - ▶ Πρέπει να λάβουμε υπόψη μας το πλαίσιο εντός του οποίου γράφτηκαν τα κείμενα
- ▶ Σκηνοθέτες της κλασικής πρωτοπορίας του 20ού αιώνα
 - ▶ Edward Gordon Craig - *The Mask* (Φλωρεντία, 1908-1929) - πρώτο θεατρολογικό περιοδικό
- ▶ Max Herrmann (1865-1942)
 - ▶ Του οφείλουμε την ανεξαρτητοποίηση των θεατρικών σπουδών (θεατρολογίας) από τη φιλολογία
 - ▶ Στο κέντρο αυτών των σπουδών βρίσκεται όχι το δράμα / θεατρικό έργο
 - ▶ Αλλά η παράσταση, στην οποία συμμετέχουν ηθοποιοί και θεατές

Max Herrmann, 1914

- ▶ Το δράμα ως λογοτεχνική δημιουργία ενδιαφέρει τους ιστορικούς του θεάτρου στον βαθμό που ο δραματουργός υπολόγισε τις σκηνικές συνθήκες όταν έγραφε το κείμενο, και στον βαθμό που το έργο μάς προσφέρει ένα ακούσιο αποτύπωμα περασμένων θεατρικών συνθηκών. Επιπλέον, σε σχέση με τον τρόπο που οι μετέπειτα καλλιτέχνες το προσαρμόζουν σε νέες θεατρικές συνθήκες, το βλέπουμε ως μέρος του θεατρικού ρεπερτορίου και ως αντικείμενο μελέτης. Οι συγκεκριμένες λογοτεχνικές ποιότητες δεν μας αφορούν. Το πιο άτεχνο έργο μπορεί, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, να είναι πιο σημαντικό για τη δική μας προοπτική από το μεγαλύτερο δραματικό αριστούργημα του κόσμου.

Κείμενο / Δραματουργία

- ▶ Το κείμενο στην ευρωπαϊκή και/ή δυτική δραματουργία ήταν στο κέντρο της σκηνικής πράξης
- ▶ Αυτή η θεατρική παράδοση στηρίζονταν / στηρίζεται σε ένα γραμμένο θεατρικό έργο, ένα λιμπρέτο ή, τέλος πάντων, ένα υλικό που προηγείται της παράστασης
- ▶ Με τον καιρό αυτό αλλάζει μετά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα - happenings, performances κ.λπ.
- ▶ Στο τέλος του 20ού αιώνα ολοένα και λιγότερο χρησιμοποιούνται προϋπάρχοντα δραματικά κείμενα ή είναι μόνο μια αφορμή

Κείμενο / Δραματουργία

Όμως:

- ▶ Το δραματικό έργο χωρίς τη σκηνική συγκεκριμενοποίηση δεν ολοκληρώνεται
- Hugo von Hofmannsthal
- ▶ Η θεατρική παράσταση είναι ως έναν βαθμό εγγεγραμμένη στο δραματικό κείμενο - Anne Ubersfeld

Πώς εγγράφεται η παράσταση στο θεατρικό κείμενο;

- ▶ Πρόσωπα
- ▶ Σκηνικές οδηγίες
 - ▶ Άμεσες
 - ▶ Έμμεσες
- ▶ Η στίξη
- ▶ Η διατύπωση του λόγου
- ▶ Ο ρυθμός

Γουίλιαμ Σαίξπηρ: *Άμλετ*, πρώτη εκδ. Folio (1623)

Πράξη πρώτη. Σκηνή πρώτη.
Μπαίνουν ο Βερνάρδος και ο Φραγκίσκος, δύο φρουροί.
ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ: Ποιος είναι εκεί;
ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ: Όχι, σου απάντησέ μου: στάσου και απάντησε στην αναγνώριση.
ΒΕΡ: Να ζήσει ο βασιλιάς!
ΦΡ: Βερνάρδο;
ΒΕΡ: Αυτός.
ΦΡ: Ήρθες προσεκτικά στην ώρα σου.
ΒΕΡ: Μόλις κτύπησε δώδεκα, πήγαινε στο κρεβάτι σου Φραγκίσκο.
ΦΡ: Πολύ σ' ευχαριστώ που μ' ανακούφισες. Το κρίσι είναι φαρμάκι και πόνεσε η καρδιά μου.
ΒΕΡ: Ήταν η βάρδιά σου ήσυχη;
ΦΡ: Ποντίκι δεν κοινήθηκε.
ΒΕΡ: Καληνύκτα, λοιπόν. Αν συναντήσεις τον Οράτιο και τον Μάρκελλο, πάρε μου στη βράδια, πες τους να κάνουν γρήγορα. *Μπαίνει ο Οράτιος και ο Μάρκελλος.*
ΦΡ: Νομίζω ότι τους ακούω. Άλλ! Ποιος είναι εκεί;

Ίψεν, *Το κουκλόσπιτο* (1879) (e-book από το Project Gutenberg)

Πράξη πρώτη
[ΣΚΗΝΗ. Ένα δωμάτιο επιπλωμένο άνετα και με γούστο, αλλά όχι με υπερβολή. Στο πίσω μέρος μια πόρτα δεξιά οδηγεί στην είσοδο, μια άλλη αριστερά στο γραφείο του Χέλμετ. Ανάμεσα στις πόρτες υπάρχει ένα πάνο. Στη μέση του τοίχου στ' αριστερά βρίσκεται μια πόρτα και πέρα από αυτήν ένα παράθυρο. Κοντά στο παράθυρο υπάρχει ένα στρογγυλό τραπέζι, πολυθρόνες κι ένας μικρός καναπές. Στη δεξιά πλευρά του τοίχου, στο τέλος, μια άλλη πόρτα, και από την ίδια πλευρά, κοντά στα φώτα της ράμπας, μια σόμπα, δύο άνετες καρέκλες και μία κινητή πολυθρόνα ανάμεσα στη σόμπα και την πόρτα ένα μικρό τραπέζι. Γκραβούρες στους τοίχους, μια εταζέρα με παρασελάνες και άλλα μικρά αντικείμενα, μια μικρή βιβλιοθήκη με άμορφα δεμένους τόμους. Τα πατώματα είναι στρωμένα με καλιά και μια φωτιά καίει στη σόμπα. Είναι χειμώνας. Ένα κουδούνι κτυπά στον προθάλαμο, λίγο μετά ακούγεται η πόρτα να ανοίγει. Μπαίνει η Νόρα σε μεγάλη κέφια σφυρίζοντας έναν σκοπό. Είναι νευμένη με ένα φόρεμα περιπάτου και κουβαλάει μερικά πακέτα. Τα αφήνει στο τραπέζι που βρίσκεται δεξιά. Αφήνει την εξωτερική πόρτα ανοικτή πίσω της και μέσα από αυτήν φαίνεται ένας Αχθοφόρος που κουβαλάει ένα χριστουγεννιάτικο δέντρο και ένα καλάθι που το δίνει στην Υπηρέτρια που άνοιξε την πόρτα].
ΝΟΡΑ: Κρύψε καλά το χριστουγεννιάτικο δέντρο, Χέλεν. Σιγουρέψου ότι τα παιδιά δεν θα το δουν μέχρι το απόγευμα που θα έχει στολιστεί.

Χάινερ Μύλλερ, *Μηχανή Άμλετ* (1977)

Ι ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΑΛΜΠΟΥΜ
Ήμουν ο Άμλετ. Στεκόμουν στην ακτή και μιλούσα στα κύματα που πάφλαζαν, ΜΠΛΑ ΜΠΛΑ, με την πλάτη στραμμένη στα ερείπια της Ευρώπης. Κωδωνοκρουσίες ανήγγελαν την κηδεία του ανώτατου άρχοντα, φονιάς και χήρα ένα ζευγάρι πίσω απ' το φέρετρο με το εξέχον πτώμα. Οι σύμβουλοι με βηματισμό χήνας θρηνολογώντας σε πένθιμη τελετή κακοπληρωμένη ΠΟΙΟΣ ΤΟ ΛΕΙΨΑΝΟ ΣΤΗ ΝΕΚΡΟΦΟΡΑΓΙΑ ΠΟΙΟΝ ΤΟΣΟΙ ΓΟΟΙ ΚΑΙ ΚΟΠΕΤΟΙ/ΛΕΙΨΑΝΟ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑΣ ΜΕΓΑΛΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ ΤΟΥ ΕΛΕΟΥΣ ο πληθυσμός παρατεταγμένος σε συστυχία, έργο της δικής του κυβερνητικής τέχνης ΗΤΑΝ ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΜΑΖΕΥΕ ΑΠ' ΟΛΟΥΣ ΤΑ ΠΑΝΤΑ. Σταμάτησα τη νεκρική πομπή, με το ξίφος ξεκάρφωσα το φέρετρο, η λάμα έσπασε, με το αμβλύ κομμάτι της κατάφερα και διαμοίρασα τον νεκρό γεννήτορα ΟΜΟΙΟΣ ΣΤΟΝ ΟΜΟΙΟ ΚΡΕΑΣ ΣΤΟ ΚΡΕΑΣ στα εξαθλωμένα πλάσματα που έστεκαν ολόγυρα. Ο θρήνος μεταστράφηκε σε αλαλαγμό, ο αλαλαγμός σε μασούλημα, πάνω στο άδειο φέρετρο ο φονιάς πήδαγε τη χήρα.

Τι κάνει ένα κείμενο θεατρικό;

- ▶ Διάλογος; Εναλλαγή ομιλούντων προσώπων
- ▶ Μονόλογος;
- ▶ Ο χωρισμός σε πράξεις και σκηνές;
- ▶ Σκηνικές οδηγίες;
- ▶ Λεπτομέρειες που αφορούν στο σκηνικό;

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ

Δράμα ως κείμενο παράστασης

αφανείς σκηνικές οδηγίες
(ενδο-διαλογικό)

φανερές σκηνικές οδηγίες
(υπερ-διαλογικό)

κυρίως κείμενο
ομιλία

δευτερεύον κείμενο
διδασκαλία
σκηνικές οδηγίες

γλωσσολογικό

μη-γλωσσολογικό

τόνος
διάλεκτος
ρυθμός

χαρακτήρας

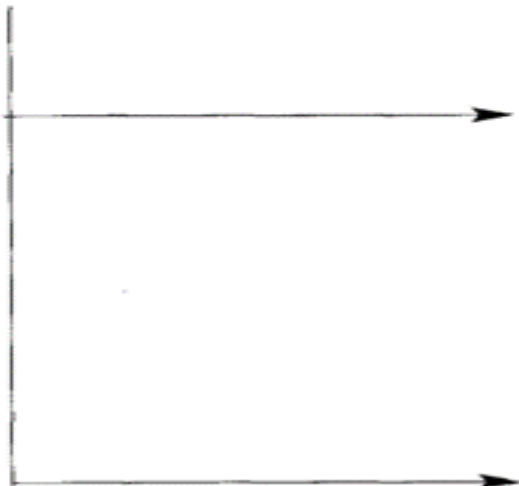
χωρικό

κοστούμι
μακιγιάζ

σκηνικό
φωτισμός

διάφορα αντικείμενα
χειρονομία

διάφορα αντικείμενα
ήχος

Max Herrmann, 1914

- ▶ Το δράμα ως λογοτεχνική δημιουργία ενδιαφέρει τους ιστορικούς του θεάτρου στον βαθμό που ο δραματουργός υπολόγισε τις σκηνικές συνθήκες όταν έγραφε το κείμενο, και στον βαθμό που το έργο μάς προσφέρει ένα ακούσιο αποτύπωμα περασμένων θεατρικών συνθηκών. Επιπλέον, σε σχέση με τον τρόπο που οι μετέπειτα καλλιτέχνες το προσαρμόζουν σε νέες θεατρικές συνθήκες, το βλέπουμε ως μέρος του θεατρικού ρεπερτορίου και ως αντικείμενο μελέτης. Οι συγκεκριμένες λογοτεχνικές ποιότητες δεν μας αφορούν. Το πιο άτεχνο έργο μπορεί, υπό συγκεκριμένες συνθήκες, να είναι πιο σημαντικό για τη δική μας προοπτική από το μεγαλύτερο δραματικό αριστούργημα του κόσμου.
- ▶ Επομένως οποιοδήποτε κείμενο μπορεί να γίνει παράσταση.

Προσέγγιση / αποκωδικοποίηση παράστασης

Για να αποκωδικοποιήσουμε μια παράσταση μπορούμε να έχουμε τρία σημεία αναφοράς:

- ▶ Το θεατρικό έργο ή κείμενο ή σύνθεση, που είναι μια δομή γλωσσολογικών (συνήθως) σημείων τα οποία ρυθμίζουν την ιστορία και τους χαρακτήρες.
- ▶ Η παραγωγή και/ή η σκηνοθεσία είναι η συγκεκριμένη προσέγγιση και ερμηνεία ενός έργου, κειμένου ή σύνθεσης και έχει κάποιες σταθερές - δεδομένη σκηνική δράση, σκηνικό, φωτισμό, διανομή ηθοποιών
- ▶ Το κάθε μεμονωμένο παραστασιακό γεγονός / η παράσταση, που είναι μοναδική

Ποια η σχέση θεατρικού έργου και παράστασης

- ▶ Υπάρχει ένας μόνο ορθός τρόπος για την ανάγνωση ενός κειμένου;
- ▶ Εφόσον υπάρχει, τότε για ποιο λόγο ανεβάζουμε ξανά θεατρικά έργα;
- ▶ Είναι δυνατό να ανεβάσουμε ένα έργο του Σαίξπηρ, όπως ανέβαινε στην εποχή του;
 - ▶ Άνδρες ηθοποιοί, αποκλειστικά
 - ▶ Φυσικός φωτισμός
 - ▶ Φυσικός ήχος
 - ▶ Κοινωνικό πλαίσιο
 - ▶ Δηλαδή, διαφορετικές χρονοτοπικές συνθήκες!

Ποια η σχέση θεατρικού έργου και παράστασης

- ▶ Μέσα σε αυτό το πλαίσιο τόσο η επιστήμη όσο και η τέχνη του θεάτρου πρέπει να επικεντρωθεί στο παραστασιακό γεγονός.
- ▶ Αν αναζητήσει και να αποκαλύψει τους κώδικες που χρησιμοποιεί η συγκεκριμένη παράσταση, η συγκεκριμένη ερμηνεία.
- ▶ Δηλαδή να ρωτήσει «για ποιο λόγο;»

Δραματουργία κειμένου / δραματουργία παράστασης

- ▶ Θεατρικά έργα
- ▶ Δραματοποίηση άλλων γραπτών κειμένων
 - ▶ Μυθιστορημάτων
 - ▶ Ιστορικών πηγών
 - ▶ Εφημερίδων κ.λπ.
 - ▶ Επιστολών
- ▶ Σενάρια / καμβάδες της Commedia dell' Arte
- ▶ Εικονοποιήσεις / πίνακες - Robert Wilson
- ▶ Θεατρικό κείμενο 'theatrical text' όρος που χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο για την κειμενική βάση μιας παράστασης

Κείμενο / Δραματοουργία

- ▶ Είναι απαραίτητο;
- ▶ Υπάρχει το θέατρο που βασίζεται στο θεατρικό έργο, στον συγγραφέα.
- ▶ Υπάρχει παραστάσεις που βασίζονται περισσότερο στη σκηνική δράση, στη θεατρικότητα, στους ηθοποιούς ή performers.
- ▶ Μπορεί να υπάρξει θέατρο / παράσταση χωρίς κάποιας μορφής κειμένου;

Το κείμενο θεωρείται (ακόμα) ένα από τα σημαντικά συστατικά του παραστασιακού γεγονότος.

- ▶ το θεατρικό έργο, ιστορικά, βρισκόταν για χιλιάδες χρόνια στο κέντρο της θεατρικής πράξης
- ▶ πρέπει να περιλαμβάνεται στην αποκωδικοποίηση του παραστασιακού γεγονότος
- ▶ η ύπαρξη ενός κειμένου, ή ενός καθαρού καμβά δράσης, δομεί ένα οργανωμένο παραστασιακό γεγονός

Το κείμενο

- ▶ Θέμα / Θεματική
- ▶ Πού εστιάζει - Τι θέλει να προβάλει και να αναδείξει / διαφορετικές εκφάνσεις
- ▶ Στόχος - Σκοπός - Για ποιο λόγο γράφεται
- ▶ Δραματουργική δομή (πλοκή, δέση κ.λπ.) / Σκηνές / Σύγκρουση / Δυνάμεις
- ▶ Σκηνικά πρόσωπα
- ▶ Το είδος (κωμωδία, δράμα κ.λπ.)

Ίσως η/ο συγγραφέας μπορεί να λάβει υπόψη της/του ακόμη:

- ▶ Τον χώρο που θα παρασταθεί
- ▶ Τους ηθοποιούς που θα παίξουν
- ▶ Τις οικονομικές συνθήκες / την παραγωγή
- ▶ Πότε συμβαίνει αυτό; Έχει συμβεί;

Θέμα

- ▶ Το θέμα έχει στο κέντρο τον άνθρωπο. Τα δράματα αφορούν πάντα στα ανθρώπινα όντα. Είναι ανθρωποκεντρικά.
- ▶ Ένα θεατρικό κείμενο δεν είναι, όμως, γενικά για τον «άνθρωπο». Πρέπει να αποφασιστεί σε ποια πτυχή της ανθρώπινης ύπαρξης θα επικεντρωθεί.
- ▶ Συνακόλουθα:
- ▶ Γίνεται η εστίαση. Δηλαδή, αφού αποφασιστεί, ποια πτυχή θα μας απασχολήσει έπειτα αποφασίζεται ποια όψη της θα αναπτυχθεί.
- ▶ Αγάπη - παράφορη, πιστή, άπιστη, ηθική, ανήθικη.
- ▶ Σαίξπηρ

Στόχος / Σκοπός

- ▶ Συνειδητά ή ασύνειδα όλα τα θεατρικά κείμενα εξυπηρετούν κάποιο σκοπό.
- ▶ Για ψυχαγωγία / διασκέδαση - από τις κωμωδίες των Ρωμαίων Τερέντιου και Πλαύτου, στις ελαφρές κωμωδίες του 18ου και 19ου αιώνα, στις σύγχρονες κωμωδίες, το μιούζικαλ, τις επιθεωρήσεις κ.λπ.
- ▶ Για την υπεράσπιση ή προώθηση μιας πολιτικής - πολιτικό.
- ▶ Για την υποστήριξη μια κοινότητας - γκέι, αφρικανικό, φεμινιστικό.
- ▶ Για να διδάξει - μεσαιωνικό θέατρο.
- ▶ Για να αναδείξει μια φιλοσοφική θέση.
- ▶ Για να τρομάξει ή να συγκινήσει.
- ▶ Τραγικοί, Αριστοφάνης, Σαίξπηρ, Μολιέρος κ.ά., δεν περιορίζονται σε έναν μόνο τρόπο.

Δραματική / δραματουργική δομή

- ▶ Ιστορία → πλοκή → περιλαμβάνει δράση → σύγκρουση → στόχο/δυναμική χαρακτήρων → λύση
- ▶ Πλοκή → δραματική πλοκή, η ανάπτυξη και διευθέτηση των γεγονότων / των σκηνών σε ένα θεατρικό κείμενο.
- ▶ Πλοκή → περιλαμβάνει ό,τι συμβαίνει στη σκηνή
- ▶ Δράση → στη γραμματική κάθε υποκείμενο χρειάζεται ένα ρήμα. Στη σκηνή ο κάθε χαρακτήρας χρειάζεται μια δράση - σύνδεση με υποκριτική, ρήματα δράσης, δοσμένες συνθήκες κ.λπ.
- ▶ Σύγκρουση → η διάδραση των προσώπων δημιουργεί τη σύγκρουση και οδηγεί στη δραματική δράση - δράση-σντίδραση.
- ▶ Στόχος → ο κάθε χαρακτήρας έχει έναν στόχο, μια δυναμική, που τον οδηγεί στη δράση και τον οποίο θέλει να επιτύχει.
- ▶ Λύση → όπου δημιουργείται ένα είδος ισορροπίας μετά την σύγκρουση

Δημιουργία δραματικής δομής

- ▶ Έναρξη → τόνος και ύφος, είδος (κωμικό ή σοβαρό κ.λπ.). Η δράση τίθεται σε κίνηση
- ▶ Έκθεση → γνωρίζουμε τι έχει προηγηθεί, τους χαρακτήρες. Τίθενται οι βάσεις τις πλοκής
- ▶ Εμπόδια και περιπλοκές → οι χαρακτήρες εκκινούν να επιτελέσουν τους στόχους τους και αντιμετωπίζουν ανατροπές, δέχονται βοήθειες, τους υψώνονται εμπόδια
- ▶ Από κατάσταση ισορροπίας σε ανισορροπίας και τούμπαλιν
- ▶ Κρίση → αποτέλεσμα των συγκρούσεων, των εμποδίων, των περιπλοκών
- ▶ Κορύφωση → η τελική κρίση → που οδηγεί στη λύση

Δυο βασικές δραματουργικές δομές

- ▶ Κλιμακούμενη / Κορυφούμενη
- ▶ Επεισοδιακή
- ▶ Συνδυασμός και των δύο - δεν υπάρχει κανένας κανόνας που απαιτεί ένα έργο να είναι επεισοδιακό ή κορυφούμενο.
- ▶ Υπάρχουν και άλλες
 - ▶ Το τελετουργικό ως δομή.
 - ▶ Η ακολουθία ως δομή.
 - ▶ Η κυκλική δομή.
 - ▶ Η τμηματική δομή.

Με κλιμάκωση / κορύφωση

- ▶ Αττική τραγωδία είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα.
- ▶ Εμφανίστηκε στην Ελλάδα στον πέμπτο αιώνα π.Χ και επανεμφανίστηκε, κάπως αλλαγμένη, στη Γαλλία το δέκατο έβδομο αιώνα. Προς το τέλος του δέκατου ένατου αιώνα και τις αρχές του εικοστού αιώνα, αυτή η μορφή υιοθετείται στη Νορβηγία, τη Σουηδία, τη Γαλλία και, αργότερα, τις Ηνωμένες Πολιτείες.
- ▶ Η δομή του έργου είναι σφιχτή, οι σκηνές λίγες και συμπαγείς, η χρονική έκταση είναι σύντομη, ο τόπος, ως επί το πλείστον, ενιαίος, η δράση γοργή - όταν ξεκινήσει δεν μπορεί να ανακοπεί -, τα πρόσωπα περιορισμένα.
- ▶ Εστιάζει σε μια κρίσιμη στιγμή όπου συμβαίνουν όλα ταυτόχρονα - «δράμα κρίσης» ή «δράμα καταστροφής».
- ▶ Τα γεγονότα συνδέονται άρρηκτα, δεν υπάρχει διαφυγή.

Επεισοδιακή δομή

- ▶ Αναγέννηση - Σαίξπηρ, Λόπε ντε Βέγκα
- ▶ Γκαίτε, Σίλλερ.
- ▶ Μπρεχτ.
- ▶ Μεγάλο χρονικό εύρος, εναλλαγές τοπικές και χρονικές.
- ▶ Μεγάλος αριθμός χαρακτήρων.
- ▶ Μεγάλος αριθμός σκηνών:
 - ▶ Εναλλαγές σύντομων με μεγαλύτερης διάρκειας,
 - ▶ Κωμικών με δραματικών,
 - ▶ Δημόσιων με ιδιωτικών.
- ▶ Παράλληλες πλοκές.
- ▶ Τα γεγονότα συσσωρεύονται.

Άλλες δραματουργικές δομές

- ▶ Το Τελετουργικό ως δομή → το τελετουργικό είναι μια επανάληψη ή μια αναπαράσταση κάποιας ενέργειας ή συναλλαγής που έχουν αποκτήσει πρόσθετη έννοια, π.χ. η ανάκρουση του εθνικού ύμνου ή η Θεία Λειτουργία. Μερικοί ιστορικοί έχουν υποστηρίξει ότι το θέατρο προήλθε από τα τελετουργικά δρώμενα των αρχαίων λαών.
- ▶ Η ακολουθία ως δομή → σχετίζεται με το τελετουργικό, αλλά είναι σχέδια των γεγονότων. Στο *Περιμένοντας τον Γκόντ* του Samuel Beckett, οι χαρακτήρες δεν έχουν καμία προσωπική ιστορία, και το έργο δεν έχει κορύφωση. Υπάρχει, αντί κάποιας δομής, επαναλαμβανόμενη ακολουθία γεγονότων.
- ▶ Η κυκλική δομή → δεν έχει κορύφωση, είναι μια ατελείωτη, επαναλαμβανόμενη δομή.
- ▶ Η τμηματική δομή → μια σειρά μεμονωμένων θεατρικών πράξεων ή επεισοδιακών γεγονότων που παρουσιάζονται ενιαία. Άλλες φορές υπάρχει κάποια θεματική, κεντρική σύνδεση, π.χ. *Κάλπικη λίρα*, άλλες καμία.

Πρωτοπορία και πειραματικές δομές

- ▶ Στο δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα, διάφορες ομάδες στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες πειραματίζονται με το τελετουργικό ως δραματική μορφή. Αυτές οι ομάδες περιέλαβαν το πολωνικό εργαστηριακό θέατρο, το θέατρο διαβίωσης, την ομάδα απόδοσης, και την ομάδα Wooster. Ένας σκοπός των πειραμάτων τους ήταν να επιστρέψει στις τελετουργικές, θρησκευτικές ρίζες του θεάτρου. Από τα πειράματά τους, αυτές οι ομάδες ανέπτυξαν διάφορες σημαντικές εξαιρέσεις από την παραδοσιακή πρακτική θεάτρων. Μεταξύ τους ήταν (1) το ενδιαφέρον για την τελετή, (2) η έμφαση στο μη λεκτικό θέατρο, δηλαδή ένα θέατρο με χειρονομίες, μετακινήσεις σωμάτων, και χωρίς λόγια λογική ή καταληπτή γλώσσα ήχων, (3) εμπιστοσύνη στον αυτοσχεδιασμό, ή σε σενάρια που αναπτύσσονται από τους εκτελεστές και τους διευθυντές (4) πίεση στο φυσικό περιβάλλον του θεάτρου, συμπεριλαμβανομένης μιας αναδιάρθρωσης της χωρικής σχέσης μεταξύ των εκτελεστών και του ακροατηρίου και (5) πίεση σε κάθε μέλος ακροατηρίων που καλείται να αναπτύξει την ερμηνεία του/της.

Μεταδραματικό θέατρο

- ▶ Ονομάζονται τα κείμενα που ολοένα αρνούνται παραδοσιακές δομές, όπως;
 - ▶ Πλοκή
 - ▶ Χωρισμό σε πράξεις και σκηνές
 - ▶ Χαρακτήρες
 - ▶ Ακόμα και τον διάλογο - κείμενα χωρίς λόγια
- ▶ Ο όρος «μεταδραματικό θέατρο», που πρότεινε ο Γερμανός θεατρολόγος Hans-Thies Lehmann (*Postdramatic Theatre*, 2006), έχει καταφέρει να επικρατήσει την τελευταία εικοσαετία, για να χαρακτηρίσει πρόσφατες, αλλά και παλιότερες, σκηνικές πραγματικότητες, που παρέκκλιναν αποφασιστικά από το παραδειγματικό μοντέλο του δραματικού θεάτρου.
- ▶ Ο θεατής βρίσκεται στο κέντρο της αφήγησης διότι καλείται να ερμηνεύσει
- ▶ Οι παραστάσεις είναι χρονοτοπικά, πολιτισμικά προϊόντα που λειτουργούν εντός συγκεκριμένων πλαισίων

Δραματουργία παράστασης

- ▶ Πάντως ο Lehmann στον όρο «μεταδραματικό» δεν αποκλείει το δράμα, δηλαδή τον λόγο. Δεν ομιλεί για κάτι που δεν έχει καμβά ή κάποια δομή.
- ▶ Από τη στιγμή που μια παράσταση έχει ένα πλαίσιο δράσης, ακόμα κι αν αυτό είναι χορογραφία, βουβή δράση ή ό,τι άλλο μπορεί κανείς να φανταστεί, υπάρχει ένα σημείο αναφοράς σε σχέση με το οποίο δομείται η παράσταση.
- ▶ Δραματουργία της παράστασης, που εντέλει αφορά τόσο σε υπάρχοντα θεατρικά έργα, κείμενα κ.λπ. όσο και όποια δράση γίνεται εντός του παραστασιακού γεγονότος.